

o svojih delih ljubljanskemu stenografskemu društvu. Po mnenju predavatelja naj se k sodelovanju povabi tudi kr. saksonski stenografski zavod v Draždanih, kateri se je za slovenske stenografske težnje vrlo zanimal. Tudi hrvatska strokovnjaka Magdić in Matković bi radi istočasnega prirejanja hrvatske stenografije mogla s premišljenimi nasveti priskočiti slovenskim stenografom na pomoč. — 3. Ljubljansko stenografsko društvo naj došle stenografske prevode temeljito prouči in, ako le možno, tudi objavi. Konečno izraža Kaprec željo, da naj se predvsem ozira na že obstoječi Tanšekov slovenski prevod, ter izroča tudi svoje lastno tozadevno večletno delo stenografskemu društvu v uporabo in strokovno oceno.

Pri tako krasno zasnovanem programu in slovansko vzajemnost goječem stremljenju društva po popolnosti in edinosti se moramo danes nemalo čuditi, da društvo kljub vestnosti in požrtvovalnosti svojih članov ni moglo prosperirati, kamo-li še pokazati javnosti plodove svojega vnetega delovanja. Društvo je leta 1863. štelo 15 izvršujočih, 16 podpornih in 10 dopisujočih, skupno torej 41 članov — za znanstveno društvo v tedanji dobi gotovo častno število. Tudi društvena knjižnica je bila bogato opremljena s publikacijami, tihočimi se stenografske vede. Štela je nad 150 strokovnih knjig poleg obilice brošur, poročil, pravil, razprav, rokopisov in katalogov.

V „Oesterreichische Blätter für Stenographie“ se je leta 1866. iz Ljubljane poročalo, da je društvo leta 1865. prenehalo s svojim poslovanjem in obenem ustavilo pobiranje članarine. Proti zaključku tozi dopisnik omenjenega članka „kolika škoda je, da se nihče resno ne bavi s tem, da bi sestavil slovenskemu jeziku prikladen prevod Gabelsbergerjevega sestava“. Po njegovem mnenju bi se pri tedanjih nenavadnih razmerah „slovenski učni tečaj bolje obnesel ter našel ugodnejših tal, ker bi v njem izurjeni laglje potem mogli svoje zmožnosti vporabiti v prid stenografiji.“ „Gospod Kaprec kot predsednik ljubljanskega stenografskega društva združuje v sebi sicer vse zmožnosti oskrbeti slovenski stenografski prevod, ker je v tej stroki že pokazal svoje vrline kot izurjen in praktičen stenograf slovenskih govorov v kranjskem deželni zboru. Vendar je za uradnimi in raznimi zasebnimi opravki tolikanj preobložen, da mu skoro ne preostaja časa, da bi se še nadalje temeljiteje bavil s slovensko stenografijo ter vodil društvo.“

Iz dosedanjih podatkov smemo z gotovostjo sklepati, da je Ivan Kaprec faktično tudi preskrbel Slovencem prvi četudi nepopolen prevod slovenske stenografije. Rokopis njegovega osnutka se kakor Tanšekov ni ohranil. Ker je profesor Magdić kot istočasni prirejevalatelj hrvatske stenografije leta 1864. nedvomno dopisoval z našim rojakom ter najbrže z raznimi strokovnimi nasveti nanj vplival, se Kaprečev prevod v celoti gotovo ni mogel dosti razlikovati od Magdićevega.

Po razdružitvi ljubljanskega stenografskega društva je prevzela „Slovenska Matica“ nalogo preskrbeti prikladen prevod Gabelsbergerjevega sestava v slovenščino. Leta 1869. se je zlasti ogrevala za slovensko stenografijo, katero je spisal Fran Hafner in ki je bila že leta 1865. za tisk pripravljena. Hafner je svoj prevod ustvaril povsem samostojno ter se na ostale slovanske prevode ni dosti oziral. Iz tega razloga tudi posebni odbor I. stenografskega društva v Pragi ni priporočal izdajo Hafnerjeve stenografije „Slovenski Matici“. Izrekel je svojo strokovno sodbo povsem v smislu svoječasne izjave ljubljanskega stenografskega društva. Slednje je torej s svojim odločnim ugovorom preprečilo, da Hafnerjev prevod ni izšel v tisku. Dalekosežni pomen dobro premišljenega

protesta moremo stoprav danes pojmiti. S Hafnerjevim prevodom bi prejeli Slovenci nepraktično stenografijo ter bi se obenem docela ločili od ostalih Slovanov v stenografski vedi. Hafnerjev rokopis je shranjen v knjižnici kralj. saksonskega stenografskega zavoda v Draždanih ter je bil šele leta 1900. kot donos k slovenski stenografski zgodovini objavljen v „Stenografu“.

Pač pa je „Matica Slovenska“, zvesta svoji obljudi in zavezujoča se svoje kulturne misije, leta 1893. izdala priročno knjigo slovenske stenografije, katero je spisal profesor Bezenšek. Enako je delavnemu veščaku šteti v zaslugo, da se je leta 1901. ustanovilo slovensko stenografsko društvo s sedežem v Celju, katero pa žal radi nedostajanja strokovnega glasila ne more v veliki meri vršiti svoje ne malo težavne naloge v prilog naših po širni Sloveniji raztresenih stenografov.

Da se ljubljansko stenografsko društvo do današnjih dni ni moglo vzdržati, pripisovati smemo nekoliko tudi nerazsodnosti razumništva, katero ni znalo ceniti velike važnosti stenografije v zasebnem kakor i v javnem življenju. Saj je dovolj znano, da se Slovenci hipno ogrevamo za marsikako zadevo, a jo le preradi (še hitreje) prepuščamo nadaljni usodi. S takim ravnanjem se ponajveč že v kali zatire marsikak mnogo obetajoč pojav na polju vede in znanstva.

Ivan Kaprec zavzema v slovenskem stenografskem slovstvu kot buditelj in prvi širitelj prekoristne vede jako odlično mesto. S svojim vzpodbudnim delovanjem si je postavil v srceih svojih sodobnikov in naslednikov najlepši pomnik, ki ga ne strè nobena sila. Zato se mi je baš ob 45letnici obstoja slovenske stenografije videlo umestno poklicati v spomin moža, ki je prvi zasejal seme na slovenskem stenografskem polju, ter ga na ta način oteti pozabljivosti. Zaslužni prvoboritelj bodi v zgled in bodrilo onim, ki se resno in z veseljem bavijo s slovensko stenografijo.

Rudolf Binter.

1893

Sedemdesetletnica prof. dr. Jožefa Kalouseka.

Češko zgodovinsko znanstvo se more ponašati s celo vrsto odličnih imen. Prof. dr. J. Kalousek, ki je 2. aprila obhajal svojo sedemdesetletnico, se more prišteti k najbolj odličnim češkim zgodovinarjem. Kakor vsi imenitni češki učenjaki in pisatelji, se je porodil iz revnih starišev dne 2. aprila l. 1838. v Vamberku na Češkem. Izučil se je tkalskega roko-delstva, a kmalu je zapustil tkalstvo in s pomočjo svojega starejšega brata je odšel v Prago študirati. Študiral je najprej na realki in se je dal vpisati v tehniko. Ker pa je spoznal, da inženirstvo ni njegov pravi poklic, je pričel študirati latinščino in grščino, natihoma je napravil izkušnje in je študiral na vseučilišču zgodovino. Ko je dovršil studije, služboval je nekaj časa na srednjih solah, l. 1871. pa je postal privatni docent na praški univerzi. Ko se je l. 1881. razdelila praška univerza na češko in nemško, je bil Kalousek imenovan za profesorja češke zgodovine na češki univerzi in v ti službi je dosedaj. Spisov izpod njegovega peresa je že skoraj cela knjižnica. Najbolj imenitno in tudi najbolj znano njegovo delo je monografija „České státní právo“ (1871), ki je izšla že v drugi izdaji. Izmed drugih spisov Kalousekovih še imenujemo: „Karel IV., otec vlasti“ in „Obrana knížete Václava svatého“. V zadnjem spisu brani Kalousek od protestantskih in liberalnih zgodovinarjev zasramovanega in sumničnega sv. Václava in ga riše kot krščanskega in slovanskega junaka, ki je sprejeval in razširjal krščanstvo, rešil Čeha usode polabskih Slovanov. Po besedah Kalousekovih je bil sv. Václav nadarjeni krščanski državnik in narodni

češki junak. Kalousek je dalje proučil dobo boja krščanstva s poganstvom in je temeljito pojasnil v češki zgodovini dobo sv. Vojteha, sv. Ludmile, cirilometodejsko vprašanje, ustanovitev praške škofije i. dr. Poleg češke zgodovine je proučeval tudi slovansko zlasti rusko zgodovino. Iz te stroke je Kalousek objavil v „Osveti“ razprave „O počättereh říše ruské“, „Cisař Alexander Osvoboditel“ in dr. Kalousek zna tudi izvrstno ruski jezik; eden svoj spis pod naslovom „Obzor etnografičeskoj literatury o Čehah in Slovakah“ (1868) je objavil v ruskem jeziku. V zadnjih letih izdaja v velikih folijantih „Selské řady“ in ako mu Bog dá zdravje, bode izdal temeljito delo o kmečkem socialnem vprašanju na češkem od najstarejše dobe do sedaj. Četudi je Kalousek že 70 let star, marljivo piše dalje, toda vsled bolezni z levo roko — — —.

Fr. Št.

1890

Volodimir Antonovič. 21. marca je v Kijevu umrl Malorus, zaslužni vseučiliški profesor, ruski akademik, častni člen raznih maloruskih in ruskih znanstvenih društev, zgodovinar in arheolog, Volodimir Antonovič. Vol. Antonovič se je porodil l. 1834. v Mahnivcu (kijevska gubernija) iz maloruskih slahčiških starišev, ki so se vsled zgodovinskih okoliščin popeljali. Gimnazijske študije je dovršil v Odesi in l. 1850. je pričel studirati na kijevski univerzi medicino; pozneje je prestopil na zgodovinskofilološki oddelek. Medicinske študije so mu pozneje prav prišle pri arheoloških študijah in izkoplinah. Dovršivši študije, je predaval nekaj časa latinščino na kijevski gimnaziji in od l. 1862.—1865. zgodovino na kijevski vojaški šoli. Med tem časom je vstopil v pisarno kijevskega generalnega gubernatorja, kjer je uradoval v oddelku „Vremennyj komitet dlja razbora drevnih aktov“. Tu so spoznali njegovo zgodovinsko nadarjenost in je bil imenovan za glavnega urednika arheografičnega odbora za izdajanje starih listin. L. 1878. je postal profesor na kijevski univerzi in je bil v ti službi do zadnjega časa. Odkar je Antonovič dovršil študije, je marljivo pisal do zadnjega trenutka. Njegovi najbolj znani spisi so: „Izslědovanie s kazačestvė po aktam 1500—1648“, „O proischoždenii sljahetskih rodov v jugozapadni Rossii“, „Poslědnija vremena kazačestva na pravoj storoně Dnjepra“, „Akti ob unii i sostojanii pravoslavnoj cerkvi s poloviny XVII. veka“, „Poslědovanie s haidamačestvė“. Razen tega je Antonovič pisal za vse znanstvene maloruske zbornike in časopise razprave zgodovinske, narodopisne in arheološke. Največje zasluge si je umrl pridobil na polju arheologije; položil je temelj ruski arheologiji tako, da se more imenovati oče ruske arheologije. Od l. 1870. se ni vršil na Ruskem brez Antonoviča noben shod arheologov. Pri vsem svojem obilnem delu na polju ruske zgodovine in arheologije ni pozabil Antonovič na svojo malorusko domovino. Predaval je večkrat o zgodovini ruske Ukrajine in ta predavanja bodo v kratkem izšla. Kot vnet Ukrajinec je Antonovič nastopil v obrambo ukrajinstva ob priliki izdaje Sienkiewiczzeve povesti „Ogniem i mieczem“. Poleg svoje znanstvene delavnosti se je pečal umrl tudi s politiko; Antonovič je bil nekakšno središče, okoli katerega se je sukalo sodobno malorusko narodno in kulturno življenje. Antonovič ni bil samo začetnik arheološke in zgodovinske šole temuč tudi ustanovitelj maloruske narodne organizacije, katere nitke je Antonovič držal v svojih rokah do zadnjega trenutka.

K Pohlinoi „Kranjski Kroniki“. Kot me opozarja g. dr. E. Lampe, pisal je že Pohlinoi „Kranjski Kroniki“ naš historijograf, P. pl. Radics v „Mittheilungen des Musealvereins“. Ker tega spisa ni v generalnem kazalu, ki ga je sestavil prof. pl. Gratzy, mi je poročilo ušlo, in tako sem moral reči v uvodu (štev. VI., str. 274.), da „skoraj v vsej slovenski in tudi menda nemški literaturi, baveči se z našo kranjsko domovino, ni najti dokaza, da je imel kdo to kroniko v roki ali da je vedel zanjo.“ Stvar je torej vendar-le drugačna in srčno rad pripoznavam gospodu pl. Radicsu prioriteto. Navzlic temu pa moja beležka ni odveč.

Dr. Jos. Mantuani.

1890

Naše slike.

Z doma (str. 293.) je v les izrezljan relief našega domačega umetnika gospoda I. Vrbanija. Portretiral je samega sebe; pod njim leži njegov dom — Selca na Gorenjskem. Nekaj toplega in pristrčnega je v tej lični kompoziciji.

Št. Rupert z okolico je eden najlepših krajev naše Dolenjske. Ravnokar je dograjena nova šentjanska železnica, ki bo tekla med Št. Rupertom in Mokronogom ter bo vezala te kraje z dolensko progo Ljubljana—Novomesto in bo služila v prvi vrsti prevažanju premoga iz šentjanskih premogovnikov.

Jubilejni spreved na Dunaju dne 12. junija je bila veličanska patriotska demonstracija v proslavo vladarjeve šestdesetletnice, pri kateri so se sivolasemu cesarju poklonili razni avstrijski narodi. Spreved je šel iz Pratra na Ring in se je po dolgi poti vrnil v Prater nazaj. Pri cesarskem dvoru so bile postavljene dvorne tribune, in tam je vladar stoji ves čas zrl na spreved. Najprej so korakale skupine, ki so predstavljale razne zgodovinske dobe našega cesarstva, od Rudolfa Habsburškega do najnovejšega časa. Potem so pa prišli posamezni narodi v slikovitih skupinah. Vsak narod je hotel pokazati svoje najznačilnejše in najlepše posebnosti. Naše slike nam kažejo nekaj takih skupin. Na eni se vidi vladar, ki gleda na spreved; pred njim ravno defilira Lavdonova vojska. Med jezdec, ki odpravljajo kranjski spreved, je zastavonoša župan gospod Zorc iz Kandije. Ravnokar je nagnil kranjsko zastavo cesarju v poklonitev. Zastavonoša ljubljanske okolice je župan Vilfan z Ježice. Posebno lepo se vidijo peče. Pozornost so zbudili Beli Kranjci s svojo znamenito nošo in z „zelenim Jurijem“ in gorenjska skupina Zlatorog. Priobčili bomo še nekaj zanimivih tipov iz tega spreveda, ki je visoko povzdignil veljavo izginjajočih narodnih noš in običajev.

Pred kratkim smo priobčili risbo Frana Sterleta „Stari grad na Loškem“. Danes podajamo našim bralcem kratek popis tega gradu. — Od Rakeka do Cerknice pelje tako imenovana „stara cesta“, ki se cepi pri kapelici. Na desno stran se vije steza navzdol čez pašnike v prijazno Loško dolino. Tu so imeli nekdanji menihi kartuzijanci iz Bistre pri Borovnici svoja posestva. V sredini je stal na zvišenem mestu gradič Loško; zidan je bil v dve nadstropji.

Ko je cesar Jožef II. 12. januarja l. 1782. zatrl samostan v Bistri, je prodal ž njim tudi posestvo na Loškem. Poznejšim lastnikom se ni izplačalo popravljati poslopj, vsled česar je začelo razpadati, tako da se vidijo sedaj samo še razvaline.

